

Upplands Väsby
kommun

2018-05-14

Dnr
KS/2018:234

Vägledning i säkerhet och trygghet för förtroendevalda i Upplands Väsby kommun

Upplands Väsby kommun

Inledning

I din roll som förtroendevald politiker kan du ha ansvar över eller inflytande i en viss fråga. Om den frågan blir särskilt uppmärksammas eller väcker debatt finns det en viss risk för att du kan utsättas för trakasserier, hot eller i värsta fall våld. Risken ökar än mer i samband med ett visst hårdare debattklimat i samhället och ökad exponering i sociala medier.

Hot och våld mot förtroendevalda samt störning av offentliga sammanträden skiljer sig från brott riktade mot andra grupper. Det är ett allvarligt angrepp mot individen, men även angrepp på hela den svenska demokratin. Det kan leda till att förtroendevalda blir påverkade i sitt beslutfattande, väljer att inte engagera sig i vissa politiska frågor eller hoppar av sina uppdrag och det kan försvåra rekryteringen av nya förtroendevalda. Demokratin kan också försvagas om tillgängligheten till de förtroendevalda minskar.

Enligt Säkerhetspolisen ökar risken att utsättas för trakasserier, hot och våld under valrörelsen och antalet fall av otillåten påverkan ökar under valår. Risken för att utsättas för trakasserier, hot och våld finns dock under hela mandatperioden och därför är den här informationen anpassad för hela mandatperioden.

Uppdraget som förtroendevald och arbetet under valrörelsen i Upplands Väsby har tidigare genomförts utan allvarligare störningar. Eftersom det är något som inte går att garantera är det viktigt att alla berörda har kunskap om förebyggande åtgärder, är delaktiga i ett nära samarbete mot trakasserier, hot och våld samt vet vem som gör vad i olika sammanhang.

Fakta om förtroendevaldas säkerhet:¹

- **Hur vanligt är det?** Enligt Brottsförebyggande Rådet (Brå) uppgav 25 % av förtroendevalda att de har utsatts för trakasserier, hot och våld i samband med sitt politiska förtroendeuppdrag och 3,4 % för korruptionsförsök under 2016. Av dessa uppgav 84 % att de utsattes vid upprepade tillfällen.
- **Vilka drabbas?** Hoten mot förtroendevalda och partiernas företrädare handlar om att hen är välkänd och förknippas med vissa konkreta och aktuella frågor som berör medborgarna i deras vardag. Utsattheten är jämnt fördelad mellan könen. Ordföranden är särskilt utsatta, yngre mer utsatta än äldre och aktiva på sociala medier likaså.
- **Vem hotar?** Det kan vara vem som helst, t ex. någon med annan åsikt i en saksfråga och missnöjd med beslut, person med sjukdomsbild eller som bara vill ha uppmärksamhet, enskild eller grupp med extrema åsikter som betsar mot demokratiska värderingar, religion eller sexuell läggning. Förargad medborgare, rätts haverister eller extremister utgör merparten.
- **Var inträffar det?** Det kan inträffa på många olika platser, t ex. i anslutning till arbetsplatsen, vid offentliga möten, i bostaden med närområde, under resor mm. Kränkningar och hot via e-post, bloggar och andra sociala medier är vanligast. Oavsett var och hur ska misstanke om brott anmälas internt och polisanmälas.

¹ Brottsförebyggande Rådet, Politikernas Trygghetsundersökning 2017:9

Vem gör vad och vilket stöd finns det?

Det är av yttersta vikt att du som förtroendevald i Upplands Väsby kommun känner dig trygg och säker. Vem som ansvarar för förebyggande säkerhetsåtgärder och de åtgärder som kan behövas om något händer kan ibland vara svårt att veta. Kommunen tydliggör därför ansvarsfördelningen och vilket stöd som finns i den här vägledningen.

Enskild politiker

Upplands Väsby kommun har nolltolerans mot otillåten påverkan mot förtroendevalda och all annan brottslig verksamhet. Du som förtroendevald får aldrig acceptera hot eller annan brottslig verksamhet eller låta ditt beslutsfattande påverkas på grund rädsla, t ex. för repressalier.

Du bör medverka vid utbildningar mot hot och våld, ta del av förebyggande information och ha kännedom om åtgärder vid incidenter som partiet och kommunen kan tillhandahålla. Anmäl till partiet och kommunen alla former av störningar och misstanke om brottslighet av olika slag, t ex. trakasserier, hot och våld ska polisanmälas.

Politiska partier

Respektive parti har ansvaret för politikernas säkerhet och trygghet under valrörelsens partiarbete och annan partirelaterad verksamhet under mandatperioden.

Partiernas och enskild politikers medverkan i säkerhets- och trygghetsarbetet är en av de viktigaste och mest förebyggande faktorerna för politikernas säkerhet och trygghet. För att uppnå ett effektivt säkerhets- och trygghetsarbete bör partierna utse ansvarig som samordnar partiets säkerhetsarbete och är kontaktperson i samband med partiets samverkan med kommunen och polisen.

Partiernas kontaktpersoner bör vara uppmärksam på partiets och enskilda politikers hotbild och initiera interna diskussioner och åtgärder för säkerhet och trygghet. Kontaktpersonen bör informera kommunen och polisen om planerade aktiviteter som kan vara av riskfylld karaktär och om något inträffat.

Kommunen

Kommunen har ett säkerhets- och trygghetsansvar för förtroendevalda politiker i samband med utövande av det kommunala uppdraget, men förtroendevalda är inte formellt anställda av kommunen och därför är inte hot och våld mot förtroendevalda en arbetsmiljöfråga enligt Arbetsmiljölagen.

Kommunledningskontorets säkerhetsfunktion hjälper dock till med information, utbildning, stöddokumentation, t ex. checklistor, samt rådgivning vid förebyggande säkerhets- och trygghetsåtgärder i form av riskanalyser, hotbilda-bedomningar och konkreta säkerhetsåtgärder när det bedömts nödvändigt.

Säkerhetsfunktionen samverkar med de förtroendevalda, partiernas säkerhetsansvariga, polisen och andra nödvändiga myndigheter.

Polisen

Polisen ansvarar för att ta emot polisanmälningar och göra utredningar, men även säkerställa den offentliga mötesfriheten och de deltagandes säkerhet, förebygga genom att utföra hotbildsanalyser och som alltid ingripa mot brottslighet.

Grundregeln är att brott ska polisanmälas och polisen ska utreda anmälningarna. Om du blir utsatt för hot, våld eller trakasserier är det därför viktigt att du gör en polisanmälan. Det är alltid den drabbade som avgör om en polisanmälan ska göras. En polisanmälan är en förutsättning för att en gärningsperson ska kunna fällas för brott och det minskar risken för att brottet upprepas mot dig eller andra personer.

Vad gör du om något allvarligt inträffar?

Många risker kan förebyggas med kunskap och medvetenhet. I vägledningen finns checklistor som kan användas som stöd i arbetet att förebygga risker och hantera komplicerade situationer. Många situationer är dock unika och situationens förutsättningar styr vilka åtgärder som behöver vidtas och i vilken ordningsföljd. Se därför vägledningens checklistor som ett stöd för minnet i det förebyggande arbetet och när en händelse ska hanteras.

Trots förebyggande åtgärder går det inte garantera att något inte kan inträffa i vårt öppna och demokratiska samhälle. Om du utsätts för någon form av brottslig handling finns konkreta råd för vad du ska göra i checklista **”Så här gör du om något allvarligt händer”**.

Om du utsätts för ett allvarligt brott händer följande utöver det som framgår i checklistan:

- **Särskild hotbilsbedömning:** Polisen gör en särskild hotbilsbedömning om du utsätts för ett allvarligt brott.
- **Skyddsåtgärder:** Vilka skyddsåtgärder som sedan vidtas styrs av vad som hänt och bedömd hotbild. Här har partierna, kommunen och polisen möjlighet att gå in med skyddsåtgärder och stöd av olika slag.
- **Utredning och återkoppling:** Det är polisen som utreder eventuella brott. En polisanmälan är en förutsättning för det. Har du gjort en polisanmälan är det viktigt att du får återkoppling. Om återkoppling dröjer av någon anledning så tveka inte att höra av dig till polisen eller be kommunledningskontorets säkerhetsfunktion om hjälp.

Kom ihåg att alla händelser inte är brottsliga, men även mindre störningar bör ändå rapporteras internt.

Definition olika typer av brott

Trakasserier

Med trakasserier menas ofredande, förtal, förolämpning, bedrägeri och skadegörelse, men också upprepade telefonsamtal och mejl- eller brevkontakter, ryktesspridning, kränkande uttalanden, smädelser och falska beställningar i annans namn.

Hot

Hot innebär att någon hotar att skada en person eller dennes egendom. Hot kan även omfatta andra personer, djur eller föremål som har stor betydelse för den som blir utsatt. Hotet kan ske via telefon, sms, e-post, sociala medier, direkt tilltal eller med hjälp av vapen eller annat föremål. För att hotet ska vara brottsligt enligt lagens mening måste den som blir utsatt uppfatta hotet som allvarligt.

Otillåten påverkan (övrigt)

Förutom exempel som trakasserier, kränkning, ofredande och hot omfattar begreppet otillåten påverkan även andra handlingar som kan syfta till att påverka förtroendevaldas beslutfattande, t ex. utpressning, otillbörliga erbjudanden och förmåner samt annan form av korruption. När denna typ av brott begås på ett organiserat och systematiskt sätt kan det allvarligt skada det demokratiska systemet.

Hatbrott

Om ett angrepp beror på gärningspersonens negativa inställning till den drabbades hudfärg, nationella eller etniska ursprung, religionstillhörighet, trosbekännelse eller sexuella läggning är detta klassat som hatbrott och kan leda till straffskärpning vid lagföring. Det är viktigt att sådana detaljer anges vid en polisanmälan.

Våld

Med våld avses fysiskt angrepp mot en person, men även preparerade försändelser av olika slag i syfte att skrämmas eller skada, t ex. s.k. pulverbrev.

Checklista:

Så här gör du riskbedömning inför möten och evenemang

Riskfaktorer	Bedömning av risk		
	Liten	Måttlig	Stor
1) Kan mötet/evenemanget dra till sig ett intresse från grupper eller individer som utgör en särskild risk för hot och våld eller som på något annat sätt kan vara ute efter att störa mötet?	Nej	Osäkert	Ja
Kommentar:			
2) Finns det risk för överförda hotbilder, dvs. medverkar andra personer eller grupper som kan ha en hotbild riktad mot sig?	Nej	Osäkert	Ja
Kommentar:			
3) Pågår andra evenemang i närheten som kan påverka riskbedömningen, t ex. demonstrationer, möten mm?	Nej	Osäkert	Ja
Kommentar:			
4) Hur bedömer arrangören hotbilden utifrån den generella stämningen i kommunen, medial rapportering, antal deltagare och eventuell övrig information?	Låg risk	Medel	Stor
Kommentar:			
5) Sammanfattande bedömning av risken	Låg risk	Måttlig	Stor
Kommentar:			

Rekommendation:

- Om det är svårt att bestämma vilken risknivå (*grön – gul – röd*) som ska anges så fatta ändå det beslut som känns troligt och ange i kommentarsfältet eventuella tveksamheter.
- Prata med andra berörda och ta stöd i samband med riskbedömningen för att genomföra riskbedömningen med god kvalitet.

Checklista:

Så här bedömer du och planerar före – under – efter möten

Före möten: (att planera)	Har beaktats		
	Ja	Nej	Ej aktuellt
1) Riskbedömning: Är riskbedömning genomförd enligt checklista ”Så här gör du riskbedömning inför möten och evenemang”?			
2) Val av mötesplats: Finns möjlighet att påverka val av platsen?			
3) Medhjälpare/kollega på plats vid mötet: Undvik ensamarbete. Prata ihop er innan mötet hur ni kan hantera uppkomna situationer och vem som gör vad om olika saker inträffar.			
4) Samverkan: Bedöm om den lokala polisen eller kommunens säkerhetsfunktion ska underrättas.			
5) Platsen för mötet/talarplats. Planera en säker väg till och från talarplatsen, undvik åskådare bakom ryggen. Finns fysiskt hinder eller funktionärer i utrymmet mellan talare och publik ökar säkerheten. Ha kunskap om var nödutgångarna är och säker väg för att lämna platsen.			
6) Larmmöjlighet: Ha alltid laddad mobiltelefon, bestäm vem som larmar och till vilket nummer. Hur är möjlighet till snabb hjälp?			
7) Säker plats: Kontrollera och meddela alla berörda var säkert utrymme, dvs. reträttplats kan vara om mötet behöver avbrytas.			
9) Transport till och från mötesplats: Parkera eventuella bilar för att underlätta en smidig ankomst och avfärd. Res helst tillsammans. Gör varandra sällskap till och från bilen. Bedöm om taxi ska användas i stället för kollektivtrafik.			
Kommentar:			
Under möten: (genomföra)			
1) Bedöm löpande: Ge akt på stämningen och bedöm löpande om mötet går enligt planerna eller om några risker kan upptäckas. Var observant på besökarnas/åskådarnas beteenden under mötet.			
2) Om något händer: - Vid överhängande risk, pågående angrepp eller allvarlig störning av mötet: Ring 112. - Uppsök säker plats i väntan på hjälp och agera enligt checklista ”Så här gör du om något allvarligt händer” eller ta dig snabbt från platsen på ett säkert sätt om det bedömts möjligt.			
Efter möten: (följa upp och förbättra)			
1) Om polis var underrättad om mötet: Bedöm om polisen ska informera om att aktiviteten är avslutad.			
2) Om något hänt under mötet: Se till att drabbade personer inte lämnas ensam. Prata igenom händelsen. Om något riktigt allvarligt hänt – följ partiets rutiner för stöd till drabbade och polisanmäl.			
3) Bedöm och dokumentera vad som gick bra och vad som kan göras bättre vid ett annat tillfälle.			

Checklista:

Så här gör du om något allvarligt händer

Akut fara - åtgärder vid överhängande fara:

- ✓ Larma så snart det kan ske utan risk. Ring 112 eller använd eventuellt överfallslarm
- ✓ Försök att uppträda lugnt och att lugna ner den som hotar
- ✓ Lyssna aktivt och avbryt inte den som hotar
- ✓ Tala lugnt och sansat och undvik att komma med motargument.
- ✓ Försök att uppmärksamma någon annan på situationen för att bryta stämningen
- ✓ Undvik alla former av fysisk kontakt och handgemäng
- ✓ Om ett hot övergår till handling:
 - Ta skydd
 - Ropa på hjälp
 - Försök att ta dig från platsen
 - Du har alltid rätt att använda nödvärn, dvs. skydda dig själv eller en annan person

Inte akut fara - åtgärder vid hot som inte innebär en överhängande fara:

Budskap i olika former som uppfattas som brottsligt, t ex. olika former av trakasserier, hot eller våld ska polisanmälas och även rapporteras till respektive parti och kommunens säkerhetsfunktion.

Självklart kan du även rapportera annat som du uppfattar så som avvikande på något sätt och som kan vara av betydelse ur säkerhetssynpunkt.

Brev:

När det gäller brev som skickats och som innehåller hot är det viktigt att tänka på följande:

- ✓ Lägg brevet i en papperspåse för att säkra ev. spår av fingeravtryck. Undvik platspåse om möjligt
- ✓ Notera ankomstdag, tid och hur brevet kommit till dig, t ex. personligt lämnat eller postat
- ✓ Meddela kontaktperson för säkerhetsfrågor i ditt parti och kommunens säkerhetsfunktion

Sociala medier:

När det gäller hot via sociala medier är det viktigt att tänka på följande:

- ✓ Gör en skärmdump på datorn eller ta en skämbild på mobilen för att säkra spår
- ✓ Undvika att svara och argumentera med motpart om det inte uppenbart måste ske
- ✓ Spara meddelandet med information om social media, datum och klockslag.
- ✓ Meddela kontaktperson för säkerhetsfrågor i ditt parti och kommunens säkerhetsfunktion

Telefonsamtal:

Se checklista ”Så här hanterar du ett telefonhot”.

E-post, SMS och mobilsvår:

All form av elektronisk kommunikation lämnar osynliga spår efter sig. Gör därför följande:

- ✓ Spara meddelandet
- ✓ Meddela kontaktperson för säkerhetsfrågor i ditt parti och kommunens säkerhetsfunktion

Gärningsperson:

För att inte riskera att förvärta situationen bör du undvika att själv ta kontakt med personen som utfört eller misstänks utfört handlingen i förhoppning om att få slut på trakasserier. Sådana kontakter kan ”trigga” gärningspersonen eller kan ge gärningspersonen möjlighet att försvåra en eventuell polisutredning genom att förstöra bevismaterial.

Checklista:

Så här hanterar du ett telefonhot

Vid akut behov av hjälp ring
nödnumret 112

Om möjligt starta inspelning av samtalet. Var lugn. Var vänlig. Avbryt inte. Försök hålla samtalet igång.

Frågor att ställa till hotutövaren:

1. När ska hotet genomföras?

2. Mot vem eller vad riktar sig hotet?

3. Vad för slags hot är det vi pratar om?

4. Vem kommer att utföra hotet?

5. Vad heter du?

6. Vilka motiv har du för hoten?

7. Var finns du nu?

8. Upprepa/repetera det verbala hotet.

ANTECKNA EXAKT HUR HOTET LÖD:

ÅTGÄRDER:

1. Kontakta polisen om akut fara

2. Kontakta partiet och kommunen om inte akut

Tidpunkt för hotet:

20 kl.

Mottaget av:

Övrigt:

Fyll i dessa uppgifter under eller direkt efter samtalet:

Hotutövaren:

Man Kvinna Pojke Flicka

Hotutövarens röst:

Högljudd Tystlåten/svag
 Mörk Ljus
 Sluddrig Mjuk/behaglig
 Annat -----

Hotutövarens tal:

Snabbt Distinkt
 Långsamt Välvärdat
 Stammande Svordomar
 Läspande Förvrängt
 Fackuttryck Annat -----

Hotutövarens dialekt:

Lokal dialekt
 Utländsk brytning
 Annat -----

Hotutövarens attityd:

Lugn Upphetsad
 Förtrogen med lokaler/verksamhet
 Drogpåverkad

Bakgrundsljud:

Maskiner Gatutrafik
 Tangentbord Flygplan
 Röster Högtalarutrop
 Musik Annat -----

Vad gäller hotet?

Mot kommunen Mot partiet
 Hot om våld Mot annan person
 Själv mord/-skada Allmänna hot
 Annat -----